

Bekymringsamtalen – forebygging av cannabisbruk

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2016

Kandidat nr.: 351 & 443

Antall ord: 8514

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning	3
1.1. Tema og problemstilling	3
1.2. Sentrale begreper	4
1.3. Oppgavens oppbygning	5
2. Metode	6
2.1. Valg av metode	6
2.2. Forforståelse	6
2.3. Kilder	7
3. Hoveddel	10
3.1. Cannabisbruk som problem	10
3.2. Personorientert forebygging og bekymringssamtalen	11
3.3. Tidlig intervensjon	11
3.4. Politistiler og kommunikasjon i bekymringssamtalen	14
3.5. Venners påvirkning og normalisering av cannabis	18
3.6. Foreldrene	20
3.7. Tverretatlig samarbeid	24
4. Avslutning	27
5. Referanseliste	29
5.1. Selvvalgt litteratur	31

1. Innledning

1.1. Tema og problemstilling

Den 08. mars i fjor (2015) presenterte VG en artikkel som omhandlet befolkningens holdninger til cannabis. I artikkelen ble resultater fra amerikanske, australske og norske undersøkelser lagt fram. Sett under ett viser undersøkelsene at holdningene til cannabis er blitt mer liberale. I Norge er det de mellom 12 og 25 år som ser ut til å være mest liberale overfor rusmiddelet (Jakobsen, 2015). Dette viser at politiets forebyggende arbeid mot ungdom og rus fortsatt er høyst relevant og aktuelt. Derfor har vi valgt dette som tema for vår oppgave.

Problemstillingen vi har valgt er:

”Hvilke muligheter og begrensninger gir bekymringssamtalen for å forebygge cannabisbruk blant unge?”

Grunnen til at vi valgte denne problemstillingen er at vi begge er interessert i temaet ungdom og rus, og hvordan politiet kan bidra til å forebygge dette. Ingen av oss har vært med på en bekymringssamtale i praksisåret og vi ønsket derfor å lære mer om det, samtidig som vi vil forsøke å finne ut hvordan samtalen kan bidra til å forebygge cannabisbruken blant unge.

Forebyggende arbeid er satt som et sentralt krav til politiets arbeid fremover i Prop. 61 LS (s. 26). Det er lagt vekt på at det forebyggende arbeidet skal skje i samråd med andre aktører, noe vi kommer inn på senere i oppgaven (Prop. 61 LS, s.32). I henhold til politilovens (1995) §2, nr.2 skal politiet forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet. Bruk av cannabis faller inn under dette og er derfor et satsingsområde i politiets forebyggende virksomhet. I Norge har vi en streng narkotikalovgivning, og forebygging av narkotikabruk, spesielt blant ungdom, er en stor og viktig del av politiets arbeid.

1.2. Sentrale begreper

I problemstillingen vår har vi brukt begrepet ”unge”. Med unge mener vi i denne oppgaven norsk ungdom mellom 15 og 18 år. Vi har valgt å avgrense det slik fordi dette er en aldersgruppe hvor mange debuterer med rusmidler, både alkohol og narkotiske stoffer, som cannabis (Forbundet mot rusgift, 2011). Den øvre begrensningen på 18 år har vi satt fordi bekymringssamtalen fortrinnsvis anvendes for ungdom under 18 år (Lie, 2015, s.119).

Videre har vi valgt å avgrense oppgaven til å gjelde forebyggende arbeid med tanke på bruk av det narkotiske stoffet cannabis. Cannabis gir både rus symptomer, dempende symptomer og psykoselignende symptomer. De psykoselignende effektene forekommer gjerne etter inntak av store mengder cannabis eller etter langtidsbruk, det er derfor viktig å fange opp cannabisbruk blant unge slik at man kan unngå langtidsbruk og farene ved det (Øiseth, Kjeldsen & Sundvoll, s.18). Med psykoselignende effekter menes det her en slags forvirringstilstand som er fremkalt av cannabisbruken (Helsedirektoratet, 2014).

Personorientert forebygging er et svært relevant perspektiv som vi kommer til å fortelle mer om i oppgaven. Forebyggende arbeid som er rettet mot enkeltpersoner, som for eksempel i en bekymringssamtale, vil være en type personorientert forebygging. For politiet vil målgruppen for denne typen forebygging ofte være ungdom. Målet med personorientert forebygging er å forebygge en problemutvikling hos enkeltpersoner ved å se nærmere på personens sårbarhet og utfordringer, samt påvirke personens bakenforliggende årsaker til å begå lovbrudd (Lie, 2015, s.74).

Bekymringssamtalen er det forebyggende verktøyet vi har valgt å ta for oss. Den er et av de viktigste forebyggende verktøyene som politiet anvender overfor ungdom under 18 år som mistenkes for- eller har begått et lovbrudd. En slik samtale brukes for å kartlegge og identifisere risiko og beskyttelsesfaktorer, samt eventuelle hjelpebehov som den unge kan ha (Lie, 2015, s. 118-119).

1.3. Oppgavens oppbygning

Vi starter oppgaven med å presentere et metodekapittel hvor vi skal redegjøre for valg av metode. I metodekapittelet forklarer vi vår forforståelse av ungdom og cannabisbruk, samt hvilke muligheter og begrensninger vi tror en bekymringssamtale kan ha. Vi kommer også til å redegjøre for kildevalgene våre, samt vise at vi har hatt et kritisk blikk til enkelte av kildene.

Deretter kommer en kort problembeskrivelse og vi vil forsøke å forklare omfanget av cannabisbruk blant ungdom ved å bruke statistikk. Vi peker på hvilke konsekvenser cannabisbruk medfører for individet. Videre kommer vi inn på hvordan dette problemet kan bli forsøkt løst hovedsakelig i et personorientert perspektiv med fokus på bekymringssamtalen. Under beskrivelsen av bekymringssamtalen kommer vi også til å drøfte betydningen av tverretattlig samarbeid. Vi vil peke på hvilke muligheter, utfordringer og dilemmaer denne arbeidsmetoden kan medføre i politiets forebyggende arbeid mot cannabisbruk.

Avslutningsvis vil vi oppsummere drøftingen av problemstillingen og oppgaven i sin helhet.

2. Metode

2.1. Valg av metode

Vi har valgt å belyse problemstillingen ved å skrive en teoretisk oppgave. Tilnærmingen gir oss mulighet til å benytte allerede eksisterende teorier på tematikken vi tar for oss i oppgaven.

I vår oppgave skal vi ta for oss hvilke muligheter og begrensninger bekymringssamtalen har til å forebygge cannabisbruk blant unge. Vi fokuserer i vår oppgave på norske ungdommer, og har ikke avgrenset noe nærmere til et bestemt sted eller område i Norge.

2.2. Forforståelse

Ifølge Thurén (2009, s. 66-68), omfatter forforståelse at man oppfatter virkeligheten ikke bare med sanseinntrykk, men også gjennom en form for forkunnskap, altså forforståelse. Vi fortolker verden rundt oss til stadighet. Basert på hvordan vi tolker verden, trekker vi slutninger om hva vi ser og opplever. Hvordan vi opplever ting rundt oss er basert på forforståelsen. Vi tolker ulikt, dermed opplever vi også virkeligheten rundt oss på forskjellig måte.

I forkant av arbeidet med bacheloroppgaven, drøftet vi ulike tanker rundt temaet bekymringssamtale og hvilke funn vi trodde ville komme ut av arbeidet med oppgaven. Vi har vært bevisst vår kritiske holdning til bekymringssamtalen som verktøy. Ved å være bevisst dette har vi forsøkt å unngå en bekreftelsesfelle hvor vi kun leter etter det som bekrefter vår forutinntatte mening. Vi har derfor søkt mye etter positive sider og erfaringer ved bekymringssamtalen.

Vi har begge vært i kontakt med ungdom som har vært i befatning med cannabis, gjennom praksisåret vårt. Den ene av oss hadde blant annet et møte med en ungdom som hadde vært inne til bekymringssamtale med politiet, angående bruk av cannabis. Vedkommende hadde blitt beskyldt for bruk og opplevde samtalen som svært redselsfull og lite hyggelig. Politiet hadde ikke trodd på vedkommende og gjentagende truet med følgene løgner ville få i fremtiden. Dette er et interessant

eksempel som har preget noe av innstillingen vår til bekymringssamtalen som verktøy.

Vår forforståelse bærer både preg av hva vi har av bakgrunn før vi ble studenter ved PHS, og det vi erfarte i praksisåret. Vi har begge vært kritiske til muligheter bekymringssamtalen åpner for gjennom det som i utgangspunktet er én samtale. På bakgrunn av et noe kritisk syn innledningsvis, har vi vært bevisst dette i bruken av kilder. Vi har villet finne og løfte frem mulighetene bekymringssamtalen bidrar til, i retning av å forebygge cannabisbruk blant ungdom. Vi har ikke vært ute etter å ville bekrefte våre antakelser om at bekymringssamtalen byr på flere utfordringer enn muligheter.

2.3. Kilder

I innledningsfasen av arbeidet med oppgaven søkte vi begge etter litteratur, ved blant annet å Google ord som ”bekymringssamtalen” og ”cannabisbruk blant ungdom”. Vi har både brukt ”Google Scholar” og biblioteket sin søkemonitor ORIA. Vi har vært kritiske til hvilke artikler vi har valgt å benytte oss av med tanke på troverdigheten i innholdet.

Det har vært utfordrende å finne litteratur som både tar for seg temaet bekymringssamtalen og temaet bruk av cannabis blant unge. Vi har benyttet oss av en masteroppgave skrevet av Tom Olsen (2011), *Nynazistiske miljøer. En studie om tilslutnings- og exitprosessene*. I studien beskriver Olsen blant annet hvordan ungdommene har vært i kontakt med politiet gjennom bekymringssamtaler. Vi benytter dette stoffet for å se på muligheter og begrensninger ved verktøyet, selv om oppgaven til Olsen tar for seg et annet tema enn cannabisbruk blant unge.

Vi har aktivt benyttet oss av stoff hentet fra boken *Cannabiskultur* (Sandberg & Pedersen, 2010). Boken er opptatt av den symbolske meningen cannabis har og kulturelle mønstre hasjrøyking er vevd inn i. Innholdet i boka er basert på en kvalitativ tilnærming, hvor hasjrøykerne sine egne meninger er fortolket av forfatterne. Bakgrunnen for boka er intervju med 100 personer og samtaler med flere, med et utvalg fra store deler av Norge. Boken gir oss et innblikk i ungdommer sine

holdninger og fascinasjon rundt cannabis og bruken av dette rusmiddelet (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 23-26).

Både Tom Olsen sin masteroppgave og boka *Cannabiskultur* er basert på kvalitativ metode, hvilket vil si en metode som går i dybden på et fåtall av undersøkelsesobjekter og får fram det som er spesielt eller avvikende. Det er intervjuer uten faste svaralternativer, hvilket får fram undersøkelsesobjektene egne holdninger og meninger (Dalland, 2012, s.112-113). Bruken av kilder med kvalitativ metode, kan gi oss en bedre forståelse av ungdommer sine tanker rundt cannabis. Dette kan være nyttig for oss i vår oppgave fordi en grundig innsikt i hva ungdommene tenker og mener vil være relevant i forhold til gjennomføring av en bekymringssamtale. Graden av innsikt kan skape både muligheter og begrensninger i bekymringssamtalen, med tanke på videreutvikling av verktøyet, samt nytten bekymringssamtalen kan ha.

Willy Pedersen har skrevet boken *Bittersøtt* (1998) som er basert på en longitudiell studie. Pedersen har søkt å nærme seg svaret på årsakene til ulike brukermønstre. Studien er basert på en oppfølging av 2000 ungdommer i alderen 12-18 år. Responsraten i studien har vært jevnt god, som også gjør funnene i stor grad valide. Studien har blant annet tatt for seg temaet cannabisbruk. Boken sammenstiller også data hentet fra studiene "Ung i Norge", gjennomført i 1992 og 1994, samt "Ung i Oslo" gjennomført i 1996 (Pedersen, 1998, s. 10-11). Vi har benyttet stoffet i boka gjennom hele oppgaven, på bakgrunn av tema og aldersgruppen vi har valgt å fokusere på.

Boka *Bittersøtt* er basert på kvantitativ metode hvilket vil si at den ønsker å få frem mest mulig eksakt avspeiling av rusmiddelbruk. Boka går mer i bredden av fenomenet enn i dybden. *Bittersøtt* innhenter begrenset informasjon fra et større antall personer. Gjennom metoden får man frem det som er felles og representativt for undersøkelsesgruppen. Det formidles ved bruk av denne metoden forklaringer heller enn forståelse. *Bittersøtt* belyser omfanget av cannabisbruk og hvordan ungdom påvirkes til cannabisbruk. I oppgaven bruker vi dette for å få en oversikt over omfanget av cannabisbruk (Dalland, 2012, s.113).

For å få et innblikk i omfanget av cannabisbruken blant unge, har vi valgt å benytte oss av statistikk hentet fra Forskning.no, samt Folkehelseinstituttet. Vi har funnet

statistikk rundt både omfang og utviklingen av cannabisbruk blant ungdom. Det fremgår av kildene at man må stille seg noe kritisk til statistikken fordi svarprosenten er lav (Jacobsen, 2012; Folkehelseinstituttet, 2014).

3. Hoveddel

3.1. Cannabisbruk som problem

Cannabis stammer fra planten cannabis sativa. Det viktigste virkestoffet i planten er THC. Cannabis inneholder også cannabidiol (CBD) som ser ut til å moderere noen av de negative effektene til THC. Bruk av cannabis har både psykiske og fysiske skadevirkninger. Blant de psykiske skadevirkningene kan det nevnes svekket hukommelse og innlæringsevne, psykoser, personlighetsforandringer, motivasjonsproblemer, angst og uro. Av fysiske skadevirkninger kan det nevnes blant annet sløvheter, nedsatt immunforsvar, minsket seksuell interesse og minsket testosteronproduksjon (Øiseth, Kjeldsen & Sundvoll, 2008, s.22). Innholdet av THC varierer ut ifra hvilken del av planten man bruker. Toppskuddene kalles marihuana og har et THC-innhold på rundt 0,5-5%, mens det i Norge er vanligst å bruke hasj med et THC-innhold på 2-20% (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 17-18).

Cannabis hører til i gruppen sentraldempende stoffer, og kan virke avslappende, men også endre tid og sanseintrykk. Cannabis røykes ofte i form av "jointer", altså hjemmelagde sigaretter, eller ved bruk av piper. En joint deles gjerne mellom flere brukere, og bidrar til samhoid i cannabiskulturen blant de som røyker (Sandberg & Pedersen, 2010 s. 17-18).

Cannabis anses å være det narkotiske stoffet som er mest brukt verden over. Det er flest ungdom og unge brukere av stoffet. Fordi misbruk av cannabis er ulovlig, er det vanskelig å få god oversikt over brukergruppene, men man antar likevel at rundt 10% av dem som prøver stoffet, utvikler mer eller mindre daglig bruk (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 19-20).

Undersøkelser viser at cannabisbruk gradvis har avtatt. I år 2000 hadde rundt 20% av 15-20 åringer prøvd cannabis i en eller annen form. I 2008 var antall unge som har prøvd hasj halvert. Likevel viser undersøkelsene at svarprosenten er svært lav i undersøkelsene, vi er derfor noe kritiske til nedgangen undersøkelsene viser (Jacobsen, 2012). Undersøkelser av hasjbruk blant unge i Oslo, viser også at bruken har avtatt noe. Fra 1996 til 2006 har antall ungdom som har brukt cannabis gått fra ca. 13% til 9%. Frem til 2012 har denne utviklingen holdt seg stabil (Folkehelseinstituttet, 2014).

3.2. Personorientert forebygging og bekymringssamtalen

Bekymringssamtalen som verktøy inngår i politiets personorienterte forebygging. Arbeidet er rettet mot enkeltpersoner, blant annet ungdom. Politiet ønsker å forebygge en problemutvikling hos enkeltindividet gjennom å fokusere på vedkommendes sårbarhet og utvikling. Hensikten er å påvirke de bakenforliggende årsakene. Man ønsker å identifisere årsakene til problematferd og finne passende tiltak til videre forebygging (Lie, 2015, s. 74-75).

God dialog er et viktig verktøy i politiet. Samtaler med publikum i ulike situasjoner går igjen i de fleste oppdrag. Det er nødvendig å legge rammene til rette for at politiet skal få til en god dialog med publikum. Dette har betydning for hvordan politiet lykkes i ulike situasjoner (Politidirektoratet, 2011, s. 5). I møtet med barn og unge og deres foreldre, bruker politiet blant annet bekymringssamtaler til kartlegging og forebygging av bekymringsverdige atferd (Lie, 2015, s. 74-75). Bekymringssamtalen skal være en gjensidig dialog, hvor man ønsker å oppnå forståelse og tillit. Samtalen legger gode føringer for en felles forståelse av hva som er problemet. Dialogen åpner for å fokusere på det positive og på fremtiden (Politidirektoratet, 2011, s. 5).

Kommunikasjonen i møtet med den enkelte ungdom er avgjørende for i hvilken grad man får etablert samarbeid, hvordan ungdom tolker politiets budskap og hva de selv tør eller vil dele med politiet. Politiet har også en viktig oppgave når det gjelder å ivareta foreldrene i samtalen. En god samtale er en situasjon hvor både ungdommen og foreldrene føler seg trygge. Foreldrene skal få en forståelse av alvoret samtidig som man ønsker å gi foreldrene en styrket tro på at positiv endring er mulig (Lie, 2015, s. 128-129).

3.3. Tidlig intervensjon

Ved bruk av bekymringssamtalen som dialogmiddel, ønsker man å skape en tidlig intervensjon for ungdom man er bekymret for. For å eksempelgjøre dette, har vi valgt å bruke en artikkel fra Ringsaker i Hedmark, hvor politiet hadde 20 ungdommer inne til bekymringssamtale ved Ringsaker Videregående skole (Bae, 2015).

I november, 2015, skriver Ringsaker Blad, at politiet i løpet av den siste uken har tatt 17 ungdommer for bruk av hasj. Ungdommene er i aldersgruppen 15-20 år, hvor 17 av 20 ungdommer politiet har vært i kontakt med, har erkjent bruk av hasj en eller flere ganger. Politiet forteller at de har foretatt bekymringssamtaler på Ringsaker videregående skole og at det er satt i gang urinprøvekontrakter for samtlige av ungdommene som har erkjent bruk av hasj. Politiet forteller videre at de har valgt denne forholdsvis milde reaksjonsformen, hvor målet ikke er å ”ta” flest mulig, men å få flest mulig ut av slike miljøer (Bae, 2015).

I vår oppgave skal vi ta for oss hvilke muligheter og begrensninger bekymringssamtalen gir i forebyggende politiarbeid overfor cannabisbruk blant unge. Overfor unge lovbrøtere er det viktig å legge inn tidlig innsats (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 22). En mulighet bekymringssamtalen skaper er det faktum at møtet med politiet skal legge til rette for kartlegging og dialog, og er ikke ment som straff. Politiet ytrer sin bekymring, og ønsker gjennom dialog å finne ut hvordan man på best mulig måte kan finne en løsning, både med ungdommen og foreldrene. Bruk av bekymringssamtalen skaper en tidlig inngripen i problemet og kan bidra til å snu en uheldig utviklingstrend hos den unge (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 22). Flere faktorer kan bidra til å skape ønsket virkning. Blant annet spiller kommunikasjon, tillitsforholdet som skapes og samarbeid med foreldrene en viktig rolle for å oppnå ønsket virkning. En annen faktor som har stor påvirkning på møtet er hvordan ungdommen oppfatter seg selv og hvordan de oppfatter å bli møtt av politiet.

En begrensning ved bekymringssamtalen kan være at ungdommer oppfatter seg selv som en avviker. Betegnelsen sosialt avvik har å gjøre med forholdet mellom individuelle handlinger og omgivelsenes reaksjoner på dem. Dette er handlinger som går ut over det som anses som normalt eller akseptabelt (Schifloe, 2003, s. 355). Et lovbrudd som cannabisbruk er et typisk eksempel på sosialt avvik, da dette bryter med norsk lov og på den måten får en reaksjon fra omgivelsene. Når visse typer atferd anses som avvikende, brukes begrepet stempeling for å forklare synet på denne atferden. Dernest utpekes personer som avvikere i forhold til denne type atferd (Hauge, 2007, s. 301). Politiets fokus på den avvikende atferden som ungdommen er i bekymringssamtalen for å snakke om, kan for ungdommen oppleves som å bli stemplet som en avviker. Stempeling kan sette begrensninger for det politiet ønsker å

oppnå med bekymringssamtalen. Bevissthet rundt stempling kan bidra til å motvirke denne effekten.

Stempling kan også forekomme dersom tjenstepersonen i møte med den unge eksempelvis ikke understreker at politiet foretar bekymringssamtaler med mange ungdommer. For ungdommen kan det oppleves som at vedkommende er ”det eneste tilfellet”. Politiets oppmerksomhet kan oppfattes som en stempling av avvikere. Arbeidet med ungdom kan i verste fall fungere som en selvoppfyllende profeti, altså at politiet bidrar til å produsere avvik heller enn å forebygge (Lie, 2015, s. 135). Dersom den unge overtar synet på seg selv som avviker, går vedkommende inn i rollen som avviker. Dette er å betegne som en stigmatiseringsprosess. Ønsket om å hjelpe noen som allerede har inntatt en avvikerrolle, er mer utfordrende enn om man klarer å skape en god og trygg atmosfære i samtalen som forebygger stigmatisering (Hauge, 2007, s. 305-306).

Å være seg bevisst hvordan man kommuniserer med ungdom er viktig for hvordan ungdom ser på seg selv. Når man kommuniserer kan politiet med fordel sette seg inn i ungdommens perspektiv. Politiet bør veie sine ord, formuleringer, tonefall og kroppsspråk, slik at budskapet man ønsker å formidle kommer frem slik man håpet på (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 231-232). Under samtalen skal man også være seg bevisst måten man lytter på, for å legge mulighetene til rette for tillitsskaping (Politidirektoratet, 2011, s. 14). Veilederen for bekymringssamtalen uttrykker at fokuset skal ligge på fremtiden og hva ungdom mestrer, heller enn fortid og negativitet. Å bekrefte at ungdommene er avvikere i samfunnet kan begrense det politiet ønsker å oppnå ved bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2011, s. 33). Å være seg bevisst egen måte å kommunisere på åpner mulighetene for en god relasjon mellom politiet og ungdommen.

Når man overtar andres definisjon av at en selv er avviker, kan man benytte begrepet ”looking-glass self”. Begrepet er en betegnelse på at personer man har rundt seg er et speil man ser seg selv i, man danner et bilde av seg selv gjennom andres oppfatning (Hauge, 2007, s.305).

Tanker som ”jeg henger med feil folk, jeg røyker hasj, jeg begår lovbrudd, derfor er jeg en avviker,” bør ikke politiet etterstrebe å bekrefte. Politiets bekreftelse av dette kan skape begrensninger i bekymringssamtalen. Det å innta en avvikerrolle medfører at man opptrer i forhold til de forventningene som er knyttet til rollen. I en bekymringssamtale hvor fokuset blir for stort på politiets bekymringer og det som har skjedd, kan nettopp dette begrense hva man får ut av samarbeidet. Politiet må kunne ytre sin bekymring, men ikke på en slik måte at vedkommende føler seg ”utenfor” eller oppfatter seg selv som en avviker (Hauge, 2007, s. 305). Man bør møte ungdom med velvalgte ord, for at ungdom ikke skal internalisere oppfatningen om at de selv er avvikere. Internalisering innebærer at man har gjort holdninger og verdier til ens egne, at det er en del av en selv. Dersom ungdom har internalisert tanken om seg selv som avviker i samfunnet, skaper dette utfordringer når politiet ønsker å tilrettelegge hjelpetiltak (Østerberg, 2003, s. 92).

3.4. Politistiler og kommunikasjon i bekymringssamtalen

Yrkesgruppen politi består av ulike personer, med individuelle forskjeller hva gjelder styrker, svakheter og ulike interesser. Disse forskjellene kan påvirke måten man utøver yrkesrollen, og derav kommer ulike politistiler til syne. Granér referert i Aas (2010, s.169) skiller mellom politistilene: Trøtt vs. engasjert/sulten, repressiv/tøff vs. hjelpende/myk og reflekterende vs. mekanisk-intuitiv. De ulike politistilene kan føre til både muligheter og begrensninger i samtalen med den unge, å være bevisst hvordan man fremstår kan derfor være viktig.

Skillet mellom politistilene Granér legger fram kan ses på som motstridende stiler. Det er ingen nyanseringer, men et klart skille mellom det ene eller det andre. Hvilken stil som vil passe best vil blant annet være avhengig av hvilken situasjon man står i og hvem man snakker med. Også i en bekymringssamtale kan flere av disse stilene passe godt, avhengig av hvem man snakker med og hvordan utviklingen i samtalen er.

I politiets veileder for bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2011, s.30) blir det vektlagt at polititjenestepersonen som gjennomfører samtalen bør være aktivt lyttende med bekreftelser og gjentakelser. Dette er egenskaper som kan passe til både den engasjerte/sultne politistilen ved at man er interessert og engasjert i det som blir sagt, og den hjelpende/myke politistilen ved å vise forståelse for det som blir sagt. Disse

egenskapene kan gi mulighet for godt samarbeid og en god effekt av bekymringssamtalen.

Egenskapene i politistilene kan eksemplifiseres gjennom en bekymringssamtale politiet har med en ungdom som har brukt cannabis, og ungdommens foreldre. Dersom polititjenestepersonen kommer inn i samtalen med en utstråling og talemåte som er veldig tøff og kanskje nedlatende overfor ungdommen og hans eller hennes valg, vil kommunikasjonen med både ungdommen og foreldrene kunne bli vanskelig. Dette kan føre til at ungdommen ser på politiet som en ”motstander” fremfor noen som vil hjelpe han eller henne, foreldrene i et slikt møte kan føle det på samme måte som ungdommen. Å være tilstede i en bekymringssamtale som omhandler sitt eget barn kan for mange foreldre i utgangspunktet være vanskelig, å bli møtt på en slik måte gjør ikke situasjonen noe enklere (Lie, 2015, s.122). Dersom man blir møtt på denne måten kan det føre til en motstand mellom partene i møtet, og sånn sett ha begrensende effekt på bekymringssamtalen.

Ser vi derimot på en forhandlende og meglende fremtoning kan dette være en god måte å komme frem til en felles løsning. Ved en meglende fremtoning klarer man å se begge sider av en sak, og forsøker å få partene til å klare og møtes rundt en felles løsning. En slik fremtoning øker også mulighetene for at partene får forståelse for hverandres holdninger og synspunkter. Dersom samtalen får en meglende karakter bør man være bevisst sin objektivitet slik at det ikke oppleves som at man tar parti med den ene eller andre parten. En begrensning som kan oppstå dersom ungdommen oppfatter at politiet tar parti med foreldrene, er at ungdommen fort kan oppleve det som at politiet og foreldrene ”rotter” seg sammen. Dette kan også gjelde motsatt vei, at foreldrene på sin side føler at politiet og ungdommen tar parti, mens foreldrene blir utelatt (Lie, 2015, s.128).

I en bekymringssamtale er formålet å få til en endring hos ungdommen, en hjelpende/myk politistil vil i et slikt møte kunne føre til bedre kontakt med ungdommen, og kunne skape bedre relasjoner i forhold til hva en repressiv/tøff stil kanskje kan føre til. Samtidig er det viktig å huske at politiet har en klar bekymring omkring ungdommen som de må få frem, en veldig myk og hjelpende fremtoning kan gjøre at ungdommen ikke forstår alvorret i situasjonen og derfor heller ikke tar inn over seg det politiet sier (Granér referert i Aas, s.169; Lie, 2015, s.122). Man må på

den måten ha en hjelpende holdning overfor ungdommen, slik at man kan oppnå forståelse for at politiet ønsker å hjelpe, samtidig som man må være tøff nok til å si ting som de er og få fram alvoret i situasjonen (Granér referert i Aas, s. 169; Lie, 2015, s.122).

Det ligger både muligheter og begrensninger i form av hvordan man klarer å styre samtalen. Man må være bestemt nok til at ungdommen ikke tar over hele samtalen eller snakker seg vekk fra temaet. Det er politiet som leder møtet og en må klare å si fra når en grense er nådd, her kan man se til den tøffe/repressive politistilen (Granér, referert i Aas, s.169). I veilederen for bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2011, s.30) blir håndhevingspyramiden nevnt, med punktene informasjon, veiledning, rådgivning, pålegg og advarsel. Polititjenestepersonen må altså være ydmyk nok til at ungdommen får rom og mulighet til å fortelle selv, men samtidig autoritær nok til å sette grenser og være en leder i samtalen. Blir polititjenestepersonen for autoritær kan det oppleves fra ungdommens ståsted som en ”ovenfra-ned” holdning, og at ungdommen ikke føler seg hørt eller forstått. Mens en for ydmyk holdning kan føre til at samtalen sporer av, og at målet med samtalen ikke blir nådd (Politidirektoratet, 2011, s. 30; Lie, 2015, s. 122).

I en god samtale viser politiet at de lytter til både ungdommen og foreldrene, samtidig som de klart får fram sin bekymring omkring ungdommen og bruken av cannabis (Lie, 2015, s.122). Å få til en god samtale skaper muligheter for bedre kontakt og forståelse, da er måten man ordlegger seg på viktig. Det kan være lurt å droppe de politifaglige uttrykkene, og snakke med et enkelt og forståelig språk. Vanskelige ord og formuleringer kan være begrensende i samtalen ved at de kan føre til misforståelser. Misforståelsene kan igjen gjøre at ungdommen føler seg dum som ikke forstår det som blir sagt (Lie, 2015, s.124).

Psykolog Halvor Øvreeide snakker om to forskjellige måter å føre en profesjonell samtale med barn og unge. Den ene som han kaller innordnende samtaler går ut på at ungdommen forventes å tilpasse seg til den voksnes krav i samtalen. Den andre måten kaller han for dialogisk samtale, i en slik samtale legges det til rette for at ungdommen selv får uttrykke seg innenfor visse rammer (Lie, 2015, s. 122). Det er sistnevnte, en såkalt dialogisk samtale, man som politi ønsker å ha med ungdommen i en bekymringssamtale for å få ønsket effekt av samtalen. Man har altså et sterkt ønske

om at ungdommen skal være med i samtalen slik at man oppnår en dialog, ikke en monolog hvor politiet snakker mens ungdommen lytter. I følge Øvreeide (referert i Lie, 2015, s.123) vil en dialog kunne gi ungdommen bedre innsikt i egen situasjon og ut fra det, føre til ønske om endring, eller endringer hos ungdommen.

Som eksempel på enveis kommunikasjon kan man se på et utdrag fra Sandberg og Pedersens bok Cannabiskultur.

Peter: vi var hellig overbevist om at det vi hadde hørt om hasj og narkotika var jug og propaganda. Alle fikk jo besøk av sånne eksnarkomane på skolen og nyfrelste eksheroiister, da. Politiet kom og viste fram eksempler på narkotika. Husker veldig godt en kampanje på politistasjonen som het "Fra bagatell til helvete"... Selv om det sikkert var noe riktig, så var virkelighetsbeskrivelsen og konsekvensene som ble beskrevet så forskjellig fra hvordan vi opplevde det. Det gjorde at vi fikk null tro på informasjonen som kom ovenifra." (2010, s.42)

Her forventes det at Peter skal ta til seg det politiet sier, og utdraget viser at informasjon som blir gitt til ungdommen uten at deres inntrykk og holdninger blir hørt, har liten nytteverdi. Samtidig var informasjonen som ble gitt så fjern fra deres oppfatning at de ikke hadde noe tiltro til den.

Veilederen for bekymringssamtalen har undertittelen "Dialog for ansvar og positiv endring" (Politidirektoratet, 2011). Dette viser hvor sentralt dialogen står i samtalen med den unge. Øvreeide sin forklaring på en dialogisk samtale innebærer at ungdommen selv får uttrykke seg, dette er ikke tilfellet i eksempelet over. Ved å ha en dialogisk samtale med ungdommen får ungdommen fram hva han eller hun tror eller mener om for eksempel hasj, så kan en deretter spille videre på det som ungdommen selv har fortalt. Det vil på denne måten være enklere å få flyt i samtalen, samtidig som det kan skape mer troverdighet rundt informasjonen som senere blir presentert for ungdommen (Lie, 2015, s.123). Dialogen i seg selv kan på denne måten være en mulighet i bekymringssamtalen, motstridende til enveiskommunikasjon som kan begrense endringen man ønsker med tanke på cannabisbruk.

Som eksempel på en dialogisk samtale kan vi se til et utdrag fra Tom Olsen sin masteroppgave. Han gjengir opplevelsen av bekymringssamtalen for en av sine informanter. Informanten uttalte at: ”Det var en sånn avradikaliseringstreffe de hadde og det fungerte veldig greit da. Da fikk jeg på en måte en god prat med dem, pratet ut” (Olsen, 2011, s. 69). Dette utdraget viser at kommunikasjonen i denne samtalen ikke gikk kun en vei, men at det ble opprettet en dialog. Dialogen hadde god effekt på vedkommende og skapte en mulighet for å påvirke personens holdninger og ønske om endring gjennom samtalen. Følelsen av å få ”en god prat” med politiet bidro til at informanten etter hvert trakk seg ut av det nynazistiske miljøet som er temaet i Olsen sin masteroppgave.

Selv om dette utdraget ikke direkte berører vår problemstilling om cannabisbruk blant unge, kan det trekkes paralleller da kommunikasjonen i samtalen er det sentrale her. Vi får ikke et innblikk i hva politiet faktisk har sagt i denne bekymringssamtalen, men en beskrivelse av ”en god prat” fra informanten, som tilsier at det var en dialog, som muligens hadde god effekt.

Gjennom å se på de ulike kommunikasjonsmåtene som forklares i eksemplene over, får man et inntrykk av hvilke muligheter og begrensninger kommunikasjonen kan føre til i en bekymringssamtale. Det gir oss også et innblikk i at kommunikasjonen kan være avgjørende for om man klarer å påvirke ungdommens holdninger til cannabisbruk, og eventuelt skape et ønske om endring hos den unge.

Kommunikasjonen kan påvirke også på andre arenaer i ungdommens liv, deriblant kan det innad i vennekretsen være varierende grad av påvirkning fra ulike venner.

3.5. Venners påvirkning og normalisering av cannabis

Bekymringssamtalen skaper muligheter for kartlegging av påvirkninger rundt den unge (Politidirektoratet, 2011, s. 53). Ungdom bruker andre som modell for egen atferd, hvilket kalles rollemodellering. De kopierer det venner og andre jevn gamle gjør, vaner hos foreldre og søsken (Pedersen, 1998, s. 52-53). I veilederen for bekymringssamtalen ligger det vedlagt et nettverkskart som er ment til å kartlegge hvem den unge har rundt seg i arenaene skole/arbeid, venner, familie og andre (Politidirektoratet, 2011, s. 53). Den unge må selv fylle ut hvilke venner som står

nærmest, bekjenskaper, og så videre. Dette fører til at politiet får et innblikk i hvilke venner og hvilket miljø ungdommen er en del av. Dette bidrar til bevisstgjøring for politiet, men også for foreldrene (Politidirektoratet, 2011, s. 11).

Kartleggingen av ungdoms vennekrets kan by på utfordringer dersom ungdommen er en del av et destruktivt miljø. I sosiologien brukes begrepet integrasjon dels om samkvem som gjør deltakere til deler av ett hele og dels av selve tilstanden av helhet (Østerberg, 2003, s. 28). Ungdom som bruker cannabis kan være deltakere i en gruppe som fremmer nøytrale eller aksepterende holdninger til cannabis. Elementer som bidrar til å underbygge den avvikende atferden er for eksempel følelsen av spenning og beundring fra venner. I enkelte vennekretser kan også selve opposisjonen til voksne være et sentralt element, som kan gjenspeiles i holdninger og verdier ungdommene fremmer (Fauske & Øia, 2010, s. 10).

En utfordring som kan oppstå ved bruk av bekymringssamtalen og i det forebyggende arbeidet, er integrasjon i destruktive vennegjenger. For ungdom kan det også være utfordrende å bli fortalt at de vennene man har ikke nødvendigvis fremmer en positiv utvikling. Sosiologien skiller mellom to begreper, inngruppe og utgruppe. Begrepene skiller mellom samholdet innad i en gruppe man føler tilhørighet til, og gruppen av utenforstående. Inngruppen fremmer lojalitet og brorskap overfor hverandre, men hat og forakt overfor utenforstående (Østerberg, 2003, s. 30-31). For ungdom kan politiet og foreldrene representere en slik utgruppe man ønsker å ta avstand fra. Det kan være basert på at ungdom opplever ulikhet til for eksempel sine foreldre, gjennom aldersforskjell og ulike samfunns holdninger. Dersom ungdom opplever at de har lite til felles med sine foreldre, kan foreldrene ses på som en del av en utgruppe, en gruppe man ikke identifiserer seg med og som man ønsker å vise motstand mot (Østerberg, 2003, s. 30). Bekymringssamtalens dialogbaserte kommunikasjon kan likevel tilrettelegge for muligheter for forebygging ved at ungdom får dele sine synspunkter og bli hørt på dette.

Bruk av rusmidler reflekterer trender i populærkulturen, kunnskap om skadevirkninger og om normer og verdier som forandrer seg. Det er to aspekter ved bruk av rusmidler, gledene og skadene, og for de fleste dominerer gledene (Pedersen, 2015, s. 152). Hvordan kan man påvirke ungdom hvis de selv opplever cannabis som kun positiv, og at de lever i en tro om at ”alle røyker”?

I møtet med ungdom i bekymringssamtalen kan normaliseringen av cannabis gjøre det forebyggende arbeidet utfordrende. I boken *Cannabiskultur* (2010), forteller brukerne selv om holdninger til rus og hvem de oppfatter at røyker i dag. Cannabis blir stadig mer normalisert. I boken omtales en vennegjeng som vektlegger normaliseringen av rusmiddelet. En gutt uttaler: "alle samfunnslag, alle typer mennesker, alle sosiale lag røyker hasj." Ungdommene er opptatt av at cannabisbruk ikke lenger dreier seg om én spesifikk gruppe mennesker eller tilhørende én spesiell subkultur. De legger også stor vekt på at hasjrøykere kommer fra de "vanlige" familiene. Med andre ord forbindes ikke nødvendigvis hasjbruken med en dårlig oppvekst. Likevel kan det argumenteres med at slike utsagn kan være en form for å legitimere eller forsvare eget bruk. Mange fokuserer derfor på det normale både ved rusmiddelet og ved brukerne, for ikke å bli tolket som annerledes eller utenfor (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 73-77).

Hasjrøykerne understreker at de kommer fra den "vanlige" familien, nettopp som kritikk til psykologiske forklaringer som legger vekt på sårbare personlighetstrekk (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 74-76). Statistikk viser også at det ligger realitet i disse utsagnene. Svært mange prøver cannabis, og i denne statistikken må noe av bruken også ligge i de "vanlige gruppene" (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 77). Normaliseringen av cannabisbruk gjør at unge oppfatter røyking av hasj som vanlig, nettopp fordi "alle røyker". Historiene som deles i ungdomsmiljøene er med på å skape og reproducere cannabiskulturen. Det bidrar til en normalisering av cannabisbruken (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 43). Normalisering av cannabisbruk kan begrense muligheten for holdningsendring i bekymringssamtalen.

3.6. Foreldrene

Det kan oppstå både muligheter og begrensninger i samarbeidet med foreldrene i en bekymringssamtale. Et viktig mål med bekymringssamtalen er å sikre god oppfølging av den unges utvikling eller livssituasjon (Politidirektoratet, 2011, s. 11). Foreldrene har en sentral rolle i ungdommenes liv og er av den grunn ansett som politiets viktigste samarbeidspartnere (Lie, 2015, s. 83).

Politiet og foreldrenes samarbeid kan påvirke den unge i forskjellige retninger. Foreldrene har hovedansvaret for barna. Gjennom oppdragerrollen har de en annen kjennskap til sitt barn enn den politiet har (Lie, 2015, s. 83). Samarbeidet kan skape

muligheter for bedre tilrettelagt oppfølging av den unge, ved at partene utfyller hverandre med kunnskap (Lie, 2015, s. 83). For å legge en god grunnmur for dette samarbeidet er det viktig at politiet informerer både foreldrene og ungdommen godt i forkant av samtalen, men også innledningsvis og gjennom dialogen. Politiet ønsker at både ungdom og foreldre føler seg sett og hørt. Gjennom bekymringssamtalen kan dialogen med politiet åpne for at foreldre får ny innsikt i ungdommen sine refleksjoner, som igjen kan bidra til bedre dialog mellom den unge og foreldrene i etterkant av møtet (Lie, 2015, s. 128). Hensikten bak oppbygningen av samtalen er å gi både foreldre og ungdom gode muligheter for åpenhet.

Veilederen for bekymringssamtalen skisserer hvordan man kan dele opp samtalen på en hensiktsmessig måte. Innledningsvis bør både ungdom og foreldre være til stede for å få riktig og grundig informasjon om hva bekymringssamtalen er og hva man ønsker med samtalen og samarbeidet. Etter dette står polititjenestepersonen fritt til å snakke med både ungdom og foreldre, ungdommen alene eller foreldrene alene (Politidirektoratet, 2011, s. 36).

Samtalen med foreldrene på tomannshånd, skal være den grundigste delen av bekymringssamtalen (Politidirektoratet, 2011, s. 36). Politiet skal både bevisstgjøre og trygge foreldrene i deres rolle. I samtalen er det gode muligheter for å bli kjent med ungdommen gjennom foreldrenes øyne. Foreldre kan fortelle fritt hvordan de opplever situasjonen i hjemmet og hvordan de oppfatter ungdommen i forhold til problemstillingen som er skissert i samtalen. Et av målene med samtalen er at foreldrene selv skal kunne reflektere rundt problemet og hvordan de selv påvirker som foreldre. Politiet skal bistå med retningslinjer og råd, om foreldrene ytrer et ønske om det (Politidirektoratet, 2011, s. 37). I en dansk evalueringsrapport om politiets bruk av bekymringssamtaler, fremgår det også der viktigheten av politiets samarbeid med foreldrene. Foreldre skal først og fremst få innsikt i hvilken situasjon de står overfor. Politiet skal bidra til såkalt hjelp til selvhjelp, det vil si at foreldre selv skal kunne håndtere situasjonen (Pedersen, 2015, s.12-13).

Oppdelingen av bekymringssamtalen åpner for at foreldre kan ytre sin oppfatning av situasjonen og eventuelt om de selv har bekymringer omkring barnet sitt. Enkelte bekymringer kan også være lettere å ta opp med politiet på tomannshånd, enn når ungdommen er tilstede. Oppdelingen av samtalen kan åpne for mindre stemping av

ungdom. Når både politi og foreldre ytrer bekymring rundt ungdom sin atferd, kan dette skape en opplevd allianse mellom foreldrene og politiet, som igjen kan skape økt distanse mellom ”de voksne” og ungdommen selv. Ved å dele samtalen får foreldrene rom for å foretelle hvordan de opplever situasjonen uten at ungdommen føler dette som nok et stempel på at deres atferd er avvikende. Dersom både politi og foreldre påpeker at ungdommens cannabisbruk er avvikende og at de opplever stor bekymring rundt dette, kan disse utsagnene bidra til at ungdom selv oppfatter at de fyller rollen som avviker (Hauge, 2007, s. 301-302).

Bekymringssamtalen skaper muligheter for et fremtidsrettet fokus for ungdommen, da bekymringssamtalen i liten grad skal fokusere på hva som har skjedd. Man ønsker å bevisstgjøre og ansvarliggjøre ungdommen, men også rette fokus på hva vedkommende er god på, hva han eller hun får til og hvordan foreldre og politi kan bidra til en god fremtid. Ungdommen skal sitte igjen med en oppfattelse og en tro på at de er på rett vei (Politidirektoratet, 2011, s. 33). Politiet skal bidra til at foreldrene forstår at den mest effektive måten å motivere til endring, er at ungdommen selv får reflektere over egne valg (Lie, 2015, s. 129).

Til tross for at foreldre er politiets viktigste samarbeidspartnere, er ikke alle foreldre interessert i et samarbeid med politiet. I samtalen med politiet har både ungdom og foreldre en viktig rolle hvor begge parter kan føle på en sårbarhet. Sårbarheten til foreldrene fremkommer gjerne i form av at det stilles spørsmål rundt deres foreldrekompetanse. Enkelte kan takle dette ved å gå i forsvarsposisjon og benekte problemet de står overfor, mens andre aksepterer politiets fremstilling av problemet og ønsker å samarbeide for å finne en løsning (Lie, 2015, s. 84). At politiet opptrer som moralpoliti og fremmer hvordan man bør og skal leve, kan være begrensende i samtalen med foreldrene. Det er også viktig at foreldre forstår at det ikke er politiets oppgave å ”fikse det umulige barnet” (Lie, 2015, s. 129).

Foreldres egne holdninger til både politiet og cannabisbruk, kan påvirke hvordan ungdom selv tar stilling til bekymringssamtalen. Holdninger kan defineres som nokså stabile innstillinger som påvirker hvorvidt man reagerer positivt eller negativt i en situasjon, om en sak eller en verdi. Holdninger er vanskelig å endre fordi man ofte har holdninger som henger sammen i nettverk, og som påvirker hverandre (Lie, 2015, s. 66-67). Foreldres holdninger til cannabisbruk kan ha stor påvirkning på ungdom,

basert på at vi er mer åpne for synspunkter fra folk vi kjenner enn ukjente mennesker (Lie, 2015, s. 66-67). Foreldres holdninger og innstillinger kan både begrense og åpne for muligheter til forebygging av cannabisbruk.

I masteroppgaven ”Nynazistiske miljøer. En studie om tilslutnings- og exitprosessene” (2011, s. 53-55), tar Olsen blant annet for seg foreldrenes holdninger og hvilke innvirkninger dette har hatt på ungdoms avvikende atferd. Studien viser at foreldrenes holdninger til temaet nazisme og innvandring, har slått begge veier. Enkelte av ungdommene tillærte seg gjennom sosialisering, at innvandrere var et negativt ord. Andre ungdommer lærte å utvise aksept for innvandring, men følte at de selv ble misforstått av foreldrene. Olsen beskriver både ungdom med en felles holdningsplattform som sine foreldre, og ungdom som opplevde å ha totalt forskjellig virkelighetsoppfatning i forhold til sine foreldre. Enkelte ungdommer har dermed dyrket en holdning over lang tid, mens andre gjør opprør og søker trygghet gjennom blant annet gruppetilhørighet. Disse funnene kan knyttes opp mot problemstillingen i oppgaven, og man ser dermed at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom foreldre og barn sine holdninger.

Presset om å endre holdninger kan bidra til å utløse motstand mot endring. Blant annet kan fokus på skadevirkninger av cannabisbruk, som ungdom selv ikke kjenner seg igjen i, ha liten effekt. En gjenganger i cannabiskulturens fortellinger er blant annet at informasjon fra politiet fremstiller en virkelighet og konsekvenser som ungdommene selv aldri har opplevd. Dette kan medføre liten tiltro til informasjonen (Pedersen, 1998, s. 42). Stort press på holdningsendringer eller feil fokus i en bekymringssamtale kan sette begrensninger på hvorvidt man oppnår en forebyggende effekt overfor ungdom. Dette understreker også viktigheten av at bekymringssamtalen skal være en dialog som åpner for refleksjon og med et fremtidsrettet fokus. (Politidirektoratet, 2011, s. 39).

Bekymringssamtalen skal rette fokus fremover. Politiets samarbeid med andre aktører er derfor viktig med tanke på ungdommens fremtid og utvikling. På denne måten ønsker man å sikre best mulig oppfølging av den enkelte.

3.7. Tverretatlig samarbeid

I enkelte tilfeller vil det være relevant å koble inn andre etater omkring den unge. Etter samtalen med den unge er samarbeidet mellom politi og andre etater avgjørende. Samarbeidets kvalitet kan gi ungdommen bedre mulighet til å jobbe med målene som ble satt i samtalen (Lie, 2015, s.81).

En viktig samarbeidsetat er barnevernet. Barnevernet kan fungere som støtte for foreldrene, samtalepartner for både ungdommen og foreldrene, eller barnevernet kan overta omsorgen for ungdom og dermed ha en oppdragerrolle. For at politiet skal kunne ha et godt samarbeid med barnevernet, må politiet ha kunnskap om barnevernet generelt (Lie, 2015, s.95). Barnevernets hovedfokus er å ivareta barnets eller ungdommens beste. Å forebygge cannabisbruk kan anses som en viktig måte å ivareta barn og ungdom, på den måten er dette et arbeidsområde for barnevernet (Lie, 2015, s.96).

Bekymringssamtalen kan for mange familier være den første kontakten med offentlige myndigheter. At politiet motiverer både ungdommen og foreldrene til å ta imot hjelp fra barnevernet, kan lette barnevernets samarbeid med familien. På den måten kan bekymringssamtalen gi gode muligheter for at samarbeidet mellom barnevern og politi bedres (Lie, 2015, s. 96). Et godt samarbeid kan i sin tur gi bedre muligheter for å forebygge cannabisbruk hos ungdommen.

En begrensning som kan oppstå i samarbeidet mellom politi og barnevern er taushetsplikten. Barnevernets taushetsplikt er relativt streng med hensyn til personvernet. Personopplysninger, det være sensitive eller ikke, er taushetsbelagt og kan blant annet gjelde familie, fysisk og psykisk helse, forhold i hjemmet, utdanning og om en person har tilknytning til barnevernet (Lie, 2015, s.105). Barnevernet kan dele opplysninger med politiet kun dersom det anses som nødvendig i barnevernets arbeid eller for ”å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse” (barnevernloven §6-7 tredje ledd). Dette kan også gjelde ungdommen sitt eget liv og helse, det er her forebygging av cannabisbruk gjør seg gjeldende.

Politiets taushetsplikt gjelder for personlige forhold, altså personopplysninger og er begrunnet med at personer som er i kontakt med eller omhandlet av politiet, selv skal ha kontroll over om sine private opplysninger blir spredt (Lie, 2015, s.100).

Taushetsplikten for politiet og barnevernet er sånn sett ganske lik, men politiet har i

tillegg en meldeplikt overfor barnevernet. Denne meldeplikten gjelder for alle som arbeider i offentlig virksomhet, herunder politiet, og går ut på at det er en opplysningsplikt til barnevernet dersom de får kjennskap til at barn eller ungdom selv utsetter seg for, eller blir utsatt for alvorlig eller vedvarende risiko (Lie, 2015, s.101). Barnevernet har ikke en slik type meldeplikt til politiet med tanke på kriminelle handlinger en ungdom har begått, som for eksempel cannabisbruk.

En ungdom som er innkalt til en bekymringssamtale kan i noen tilfeller falle inn under kategorien som blir utsatt for eller utsetter seg selv for alvorlig eller vedvarende risiko som nevnt i barneloven §6-7 tredje ledd. En slik risiko kan være cannabisbruk i seg selv, som er helseskadelig. Det kan også gjelde andre sosiale forhold, for eksempel forhold i hjemmet, som politiet får innsikt i gjennom bekymringssamtalen. En melding til barnevernet samt videre samarbeid kan bidra til å skape bedre muligheter for å forebygge cannabisbruk hos ungdommen ved at ungdommen og foreldrene får tettere og mer tilrettelagt oppfølging enn det politiet kan bidra med alene.

Ungdommers forhold til skolen kan både gi muligheter eller være begrensende. Dersom den unge har problemer på skolen eller føler seg lite inkludert i miljøet, vil det innebære en større risiko for å havne i andre miljøer. I denne typen miljøer kan det innebære bruk av narkotiske stoffer som cannabis. Å føle tilhørighet til en gruppe kan være en faktor som påvirker den unges valg med tanke på å begynne med cannabis (Fauske & Øia, 2010, s.8). En følelse av lite tilhørighet kan begrense skolens mulighet til å følge opp den unge. Videre vil det at skolen er klar over denne utfordringen kunne bidra til større engasjement fra skolen, hvilket kan bedre mulighetene for god oppfølging av den unge.

Fordi bekymringssamtalen hovedsakelig er for ungdom under 18 år, vil de fleste som blir kalt inn til en bekymringssamtale være skoleelever. Barn og unge bruker mye tid på skolen og mye av vennekretsen kan være koblet til skolen. Ifølge Folkehelseinstituttet (referert i Lie, 2015 s.85) skal skolen ”fremme god helse og bidra til en positiv personlig og sosial utvikling hos elevene, og gjennom det forebygge rusproblematikk, psykiske problemer, kriminalitet og lignende”.

En bekymringssamtale angående en ungdom sine problemer med cannabisbruk, vil være svært relevant for skolen å vite om for å kunne bidra til å forebygge rusproblematikken. Samarbeidet mellom politiet og skolen er ment å effektivisere både politiets og skolens forebyggende arbeid (Lie, 2015, s.85). Igjen må man her ta hensyn til taushetsplikten. Politiet må ha tillatelse fra ungdommen og foreldrene, et såkalt informert samtykke. Dette er påkrevd for å kontakte og informere skolen om at en bekymringssamtale har blitt gjennomført og bakgrunnen for gjennomføringen (Lie, 2015, s.107). Ved at skolen får vite om at bekymringssamtalen har funnet sted kan det muliggjøre en tettere oppfølging av den unge på skolen, hvor de fleste unge bruker mye tid.

I forbindelse med bekymringssamtalen er det også naturlig at følelser kommer fram, både fra ungdommens og foreldrenes side. Samtaler som betyr noe vil gjerne vekke følelser (Lie, 2015, s.126). Politiet må tåle og vise forståelse for de følelsene som kanskje oppstår i samtalen, men må også klare å holde seg i politirollen og ikke tre inn i en terapeutrolle. Politiet har en viktig rolle i arbeidet med ungdommen. Samtidig må man klare å se sine begrensninger og kunne gi andre etater eller samarbeidspartnere ansvar for deler av oppfølgingen. Hva slags oppfølging som trengs vil være forskjellig for ulike ungdommer og fra samtale til samtale. Det er derfor viktig å se individet og behovet i hver enkelt samtale. Å være klar over hvilke tilbud og samarbeidsetater som er tilgjengelige kan gi politiet en bedre mulighet til å gi ungdommen den oppfølgingen som trengs både i samtalen og i etterkant (Lie, 2015, s. 81 og 95).

Dersom man klarer å skille mellom politiet sine oppgaver og andre etater sine oppgaver, kan man heller bidra til at ungdommen får riktig oppfølging fra flere rundt seg på samme tid. Dette vil gi bedre muligheter for at bekymringssamtalen skal virke forebyggende enn hvis politiet selv forsøker å ta alle oppgaver og alt ansvar med tanke på oppfølgingen av ungdommen (Politidirektoratet, 2011, s.40).

4. Avslutning

I vår oppgave har vi drøftet hvordan bekymringssamtalen både kan bidra til muligheter og begrensninger i forebyggende arbeid rundt cannabisbruk blant unge. Gjennom oppgaven har vi vært bevisst vår kritiske forforståelse til hva politiet kan oppnå gjennom bruk av bekymringssamtalen. Likevel mener vi at vi har klart å belyse både muligheter og begrensninger ved bruk av bekymringssamtalen i tilknytning til cannabisbruk. I arbeidet med oppgaven har vi benyttet litteratur, forskning og teorier rundt problematikken. Det foreligger lite forskning på bekymringssamtalen i tilknytning til cannabisbruk, derfor er det vanskelig å kunne bekrefte eller avkrefte verktøyets virkning på cannabisbruk blant ungdom.

Cannabis er det narkotiske stoffet som er mest brukt verden over, hvorav brukerne ofte er unge (Sandberg & Pedersen, 2010, s. 17-18). Statistikk viser at cannabisbruken har hatt en nedgang de siste årene, men svarprosenten har vært noe lav (Jacobsen, 2012).

I denne oppgaven har bekymringssamtalen til hensikt å ta opp bekymringer politiet har i tilknytning til ungdom og cannabisbruk. Verktøyet inngår i politiets personorienterte forebyggingsmetode. Politiet ønsker å påvirke bakenforliggende årsaker til ungdommers problematferd (Lie, 2015, s. 74-75). Bekymringssamtalens oppbygning kan bidra til innsikt og muligheten for å påvirke bakenforliggende årsaker. Gjennomføringen av samtalen kan skje både i fellesskap med foreldre og den unge, eller deles opp slik at både foreldre og ungdommen kan snakke med politiet på tomannshånd (Politidirektoratet, 2011, s. 36).

Bruk av bekymringssamtalen kan bidra til en tidlig intervensjon av problematferd man ønsker å endre. Når politiet griper inn tidlig øker dette mulighetene for å lykkes med å få satt i gang de nødvendige hjelpetiltakene som er hensiktsmessige i det enkelte tilfellet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 22).

Kommunikasjonen som benyttes i samtalen og politiets opptreden i møtet med ungdom og foreldre, har innvirkning på resultatet av samarbeidet. Bevissthet rundt

egne holdninger og hvordan man lytter og ordlegge seg, kan bidra til større muligheter for å lykkes i det forebyggende arbeidet (Lie, 2015, s. 122).

Både familie og venner har påvirkningskraft på ungdommer sine holdninger til cannabisbruk (Lie, 2015, s. 66-67). Det er likevel ikke alltid foreldrene sine holdninger har vært avgjørende for hvorvidt ungdom har valgt å gå inn i et destruktivt miljø (Olsen, 2011, s. 53-55). Dersom holdninger rundt cannabisbruk er internalisert av den unge, kan dette begrense politiets sin mulighet til å påvirke til endring (Østerberg, 2003, s. 92).

Politiet sine kunnskaper og samarbeidsevne med andre etater, øker mulighetene for god tilrettelegging rundt ungdom. Aktørene kan bidra gjensidig i samarbeidet mellom etatene med sitt arbeid rundt den unge. Politiet kan bidra til å motivere den unge både i samarbeid med skole og barnevern, som øker mulighetene for endring (Lie, 2015, s. 96). Taushetsplikten kan på sin side være en begrensning i samarbeidet, da det legger føringer for hvor mye informasjon etatene kan utveksle (Lie, 2015, s. 105). Både kunnskaper og samarbeidsevne er avgjørende for hva man oppnår innenfor det forebyggende arbeidet med unge.

6. Referanseliste

- Aas, G. (2010). Politisosiologi som forskningstradisjon. I H.I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C.T. Wathne (red.), *Politivitenskap på egne ben? En essaysamling* (s. 159-188). Politi­høgskolen, PHS Forskning 2010:1.
- Bae, I. (2015, 11. November). 17 unge tatt for hasjbruk. *Ringsaker blad*. Hentet 14.04.16 fra <http://www.ringsaker-blad.no/nyheter/kriminalitet-og-rechtsvesen/politi/17-unge-tatt-for-hasjbruk/s/5-79-37532>
- Barnevernloven (1992). *Lov om barnevernstjenester 1992,07,17*. Hentet 12.04.16 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernsloven>
- Dalland, O. (2012). *Metode- og oppgaveskriving for studenter* (5. Utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fauske, H. & Øia, T. (2010). *Oppvekst i Norge* (2. Utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Folkehelseinstituttet. (2016, 11. Mars). *Alkohol og andre rusmiddel. Folkehelse­rapporten 2014*. Hentet 17.04.16 fra http://www.fhi.no/eway/default.aspx?pid=239&trg=Content_7242&Main_6157=7239%3A0%3A25%2C8904&MainContent_7239=7242%3A0%3A25%2C8907&Content_7242=7244%3A110521%3A%3A0%3A7243%3A1%3A%3A%3A0%3A0#eHandbook1105211
- Forbundet mot rusgift (2011). *Cannabisbruk blant ungdom – hvordan ligger vi an?* Hentet 13.04.16 fra <http://www.fmr.no/cannabisbruk-blant-ungdom-hvordan-ligger-vi-an.4905113-182881.html>
- Hauge, R. (2007). *Stempling og stigmatisering*. I Finstad & C. Høigård (Red). Kriminologi (4 utg). Pax.
- Helsedirektoratet (2014, 26.mai). Psykose. *Helsenorge.no*. Hentet 09.05.16 fra <https://helsenorge.no/sykdom/psykiske-lidelser/psykoser>
- Jakobsen, S.E. (2015, 08.mars). *Stadig flere godtar cannabis*. VG Forbruker. Hentet 12.04.16 fra <http://www.vg.no/forbruker/rusmidler/stadig-flere-godtar-cannabis/a/23410475/>

- Jakobsen, H.Ø. (2012, 7. Mai). *Ungdom bruker mindre hasj*. Hentet 17.04.16 fra <http://forskning.no/alkohol-og-narkotika-barn-og-ungdom/2012/05/ungdom-bruker-mindre-hasj>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Hentet 17.04.16 fra https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf
- Lie, E.M. (2015). *I forkant; Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Olsen T. (2011) *Nynazistiske miljøer. En studie om tilslutnings- og exitprosessene*. Masteroppgave i sosialt arbeid. Stavanger: Universitetet i Stavanger. Hentet 10.05.16 fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/185037/Olsen,%20Tom.pdf?sequence=1>
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt: Ungdom, sosialisering, rusmidler* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt: Nye perspektiv på rus og rusmidler* (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Politidirektoratet (2011). *Veileder for politiets bekymringssamtale: Dialog for ansvar og positiv endring*. POD-publikasjon nr. 2011/08.
- Politi-loven (1995). *Lov om politiet 1995,08,04*. Hentet 12.04.16 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53?q=politi-loven>
- Prop. 61 LS (2014-2015). *Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak og stortingsvedtak)*. Hentet 12.04.16 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0f5847ca5bae4b2996b6441423e5ea09/no/pdfs/prp201420150061000dddpdfs.pdf>
- Røkenes, O.H. & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller briste: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker* (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget

- Sandberg S. & Pedersen W. (2010). *Cannabiskultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Schifloe, P.M. (2003). *Mennesker og samfunn: Innføring i sosiologisk forståelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Oslo: Gyldendal norsk forlag
- Øiseth, O.V., Kjeldsen, T. & Sundvoll, A. (2008). *Illustrert informasjonsmateriale om narkotika, alkohol og doping* (5. Reviderte utgave). Norsk Narkotikapolitiforening.
- Østerberg, D. (2003). *Sosiologiens nøkkelbegreper* (6. Utg). Oslo: Cappelen Akademisk.

5.1. Selvvalgt litteratur:

- Sandberg S. & Pedersen W. (2010). *Cannabiskultur*. Oslo: Universitetsforlaget. (248 sider)
- Olsen T. (2011) *Nynazistiske miljøer. En studie om tilslutnings- og exitprosessene*. Masteroppgave i sosialt arbeid. Stavanger: Universitetet i Stavanger. (84 sider)
Hentet 10.05.16 fra
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/185037/Olsen,%20Tom.pdf?sequence=1>

Totalt antall sider: 332